

معاونت آب و خاک

قانون و آئین نامه اجرایی حفاظت از خاک

منضم به تبصره (۲) ماده (۱۸) قانون حفاظت
از خاک (مقررات نحوه پایش آلودگی خاک توسط
واحدهای بزرگ) و تعیین خط مشی های مدیریت،
حفاظت و بهره برداری پایدار از خاک کشور

بهمن ماه ۱۴۰۲

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۴-۵
قانون حفاظت از خاک	۶-۱۵
مقررات نحوه پایش آلودگی خاک توسط واحدهای بزرگ	۱۶-۱۹
خط مشی های مدیریت، حفاظت و بهره برداری پایدار از خاک	۲۰-۲۲
آئین نامه اجرایی قانون حفاظت از خاک	۲۳-۴۱

مقدمه

مقام معظم رهبری :

"فرسایش خاک در کشور بر اثر سهل انگاری و بد عمل کردن ها و ندانم کاری ها چیزی نیست که بعد بشود به آسانی جبران کرد" قضیه خاک از قضیه آب مهم تر است. ما مشکل آب هم داریم، مشکل بزرگی هم هست لکن برای تهیه آب راههای فراوانی وجود دارد، برای تهیه خاک حاصلخیز این راه ها دیگر وجود ندارد.

اسفند ۱۳۹۳

خاک و آب به عنوان دو منبع طبیعی خدادادی و سرمایه ملی، نقش اساسی در استقرار و رشد جوامع بشری داشته و بخش عمده ای از زنجیره غذایی انسان و موجودات زنده به خاک بستگی دارد. بدون خاک، بقای زندگی امکان پذیر نخواهد بود چرا که بیش از ۹۵ درصد از نیازهای غذایی بشر از خاک تولید و تامین می شود. هر چند خاک ذاتاً تجدیدپذیر است، اما در مقیاس عمر بشری جزء منابع تجدیدناپذیر طبقه بندی می شود.

در دهه های اخیر با افزایش جمعیت انسانها، نیاز به تولیدات کشاورزی و دامی نیز به صورت فزاینده ای افزایش یافته و موجب استفاده غلط و غیر اصولی از منابع خاک بدون توجه به قابلیت و توان تولید و در نتیجه تخریب آن شده است که موجب چالشهای متعددی از جمله فرسایش خاک ، شوری و قلیایی ، کمبود مواد آلی ، تغییر کاربری اراضی و آلودگی خاک شده است که این چالشها به عنوان خطری جدی برای رفاه و حتی حیات انسان به شمار رفته و منابع خاک را تهدید می نمایند.

در همین راستا و به منظور حفظ وصیانت از منابع خاک کشور، قانون حفاظت از خاک در سال ۱۳۹۸ مورد تصویب مجلس شورای اسلامی قرار گرفت و ذیل

قانون مذکور تبصره ۲ ماده ۱۸ باموضوع مقررات نحوه پایش آلودگی خاک توسط واحدهای بزرگ در آبان ماه سال ۱۴۰۰ و تعیین خط مشی های مدیریت، حفاظت و بهره برداری پایدار از خاک کشور موضوع ماده ۲ قانون فوق الذکر در دی ماه سال ۱۴۰۰ در هیئت وزیران تصویب و ابلاغ گردید.

همچنین در راستای ماده ۲۶ قانون حفاظت از خاک ، آئین نامه اجرایی این قانون در دی ماه سال ۱۴۰۲ به تصویب هیئت وزیران رسید و به دستگاهها و نهادهای ذربط ابلاغ گردید.

امید آن می رود با اجرای کامل قانون حفاظت از خاک در بستری از همکاری و مشارکت بخشهای دولتی ، خصوصی، مراکز آموزشی و تحقیقاتی و انجمن های مردم نهاد و سمن ها موجبات حکمرانی خاک در کشور و حفاظت از این سرمایه ملی را فراهم سازد.

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی
رییس

بسمه تعالی

شماره: ۹۱/۲۰۷۰۴
تاریخ: ۱۳۹۸/۳/۲۰

قانون حفاظت از خاک

ماده ۱- اصطلاحات به کار رفته در این قانون، دارای تعاریف و معانی مشروح زیر است:

الف) سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست

ب) وزارت: وزارت جهاد کشاورزی

پ) خاک: پیکره‌ای طبیعی، متحول و پویا که حاصل مجموعه‌ای از واکنش‌های فیزیکی، شیمیایی و زیستی است و متأثر از آب، اقلیم و موجودات زنده در طی زمان بر روی پوسته زمین یا سنگ مادر به وجود می‌آید. این تعریف شامل خاک درجا و رسوبی نیز می‌شود.

ت) آلودگی خاک: آمیختن یک یا چند ماده خارجی به خاک یا پخش آنها بر سطح خاک به میزانی که کیفیت فیزیکی، شیمیایی یا زیستی آن را به نحوی تغییر دهد که برای انسان یا سایر موجودات زنده یا گیاهان و یا آثار و ابنیه زیان‌آور باشد. این تعریف، آلودگی پوشش‌های آبرفتی و سنگی سطح زمین را نیز در بر می‌گیرد.

ث) ماده آلاینده: هر نوع ماده یا عامل فیزیکی، شیمیایی و زیستی (بیولوژیکی) که باعث آلودگی خاک گردیده و یا به آلودگی آن بیفزاید.

ج) آلوده‌کننده: تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی که به هر نحو باعث آلودگی خاک شوند.

چ) کاربری خاک: نوع استفاده از خاک به‌عنوان بستری مناسب برای فعالیت‌های کشاورزی، منابع طبیعی، صنعتی، معدنی، خدماتی و امور زیربنایی

ح) تخریب خاک: کاهش توان تولید زیستی یا اقتصادی خاک یا ترکیبی از هردو که ناشی از فعالیت‌های انسانی و شیوه‌های مختلف بهره‌برداری از خاک می‌باشد و به تفکیک کاربری‌های مختلف تعیین می‌شود.

خ) تخریب‌کننده: تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی که به هر نحو باعث تخریب خاک می‌شوند.

د) فرسایش خاک: جدا شدن ذرات خاک از محل خود، جابجایی، انتقال و ترسیب آن توسط عوامل طبیعی یا انسانی.

ذ) حاصلخیزی خاک: استعداد خاک در زمینه تأمین مواد مورد نیاز برای تغذیه و فراهم نمودن شرایط مناسب رشد گیاهان.

ر) پایداری خاک: وضعیتی که در آن توان تولیدی بالقوه و بالفعل خاک در مدت طولانی حفظ شود.

ز) حفاظت خاک: مجموعه اقداماتی که به‌منظور پیشگیری و کنترل آلودگی و تخریب و فرسایش خاک و تبعات آن انجام می‌شود و موجب تقویت پایداری خاک یا سبب افزایش حاصلخیزی آن می‌شود.

ژ) اصول فنی بهره‌برداری پایدار: اصولی که به‌منظور بهره‌برداری از خاک با توجه به ظرفیت قابل تحمل و توان بازدهی آن منطبق بر سیاست‌های کلی آمایش سرزمین در راستای اهداف توسعه پایدار تدوین می‌شود.

س) **پایش خاک:** اندازه‌گیری پیوسته یا متناوب ویژگی‌های کمی و کیفی خاک.

ش) **بازسازی خاک:** مجموعه فعالیت‌هایی است که موجب بهبود و بازگشت شرایط فیزیکی، شیمیایی و زیستی خاکهای آلوده و تخریب‌شده به وضعیت قبل از آن می‌شود.

ص) **کود:** هر ماده آلی، زیستی یا معدنی با منشأ طبیعی یا مصنوعی که به خاک یا گیاه اضافه می‌شود تا یک یا چند عنصر ضروری برای رشد گیاه را تأمین کند.

ض) **سموم:** کلیه ترکیبات آلی و معدنی که به‌منظور کنترل آفات نباتی، انباری و خانگی به صورت جامد، مایع و گاز به کار برده می‌شود.

ط) **مطالعات خاک‌شناسی:** مطالعات پایه خاک‌شناسی که به بررسی عوامل مؤثر در تشکیل، رده‌بندی خاک و تهیه گزارش فنی و ترسیم حدود و مرزهای خاکها بر روی نقشه برای کاربری‌های موردنظر می‌پردازد.

ظ) **خسارت:** هرگونه ضرر و زیان مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از آلودگی یا تخریب خاک.

ع) **وضعیت اضطرار:** مواقعی است که آلودگی خاک، موجب آلودگی منابع آب (سطحی و زیرزمینی) شود، به‌گونه‌ای که سلامت انسان و محیط را دچار مخاطره جدی کند.

ماده ۲- وزارت موظف است با همکاری سازمان خط‌مشی‌های مدیریت، حفاظت و بهره‌برداری پایدار از خاک کشور را به‌نحوی که متضمن حفظ و ارتقای کیفی خاک باشد، تهیه و برای تصویب به هیأت‌وزیران ارائه کند.

ماده ۳- هرگونه بهره‌برداری از خاک باید با رعایت قوانین و مقررات مربوط باشد.

تبصره - هرگونه عملیات معدنی مطابق قانون معادن مصوب ۱۳۷۷/۳/۲۳ و اصلاحات بعدی آن منوط به رعایت ضوابط زیست‌محیطی می‌باشد.

ماده ۴- سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است با همکاری وزارت و سازمان، ارزش اقتصادی خاک و هزینه‌های ناشی از آلودگی و تخریب خاک در زیست‌بوم (اکوسیستم)‌های مختلف را در حسابهای ملی منظور کند.

ماده ۵- دستگاههای اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ مکلفند مطابق مقررات مالی دولت، در مبادله موافقتنامه‌ها اعتبارات لازم جهت پیشگیری یا جبران خسارت ناشی از آلودگی و یا تخریب خاک را پیش‌بینی کنند.

ماده ۶- وزارت موظف است با رعایت مصالح امنیتی و نظامی مطابق قوانین مربوطه با همکاری سازمان نقشه‌برداری کشور ظرف مدت پنج‌سال برای خاک‌های زراعی و باغی، نقشه‌های خاک، پهنه‌بندی خاک کشور از نظر سطح ماده آلی و طبقه‌بندی اراضی را در مقیاس حداقل یک بیست و پنج هزارم تهیه کند.

تبصره - آن دسته از اراضی موضوع این ماده که نقشه‌های مذکور برای آنها در مقیاس یادشده تهیه شده است از شمول حکم این ماده مستثنی می‌باشند.

ماده ۷- به‌منظور کنترل کیفیت مطالعات خاک‌شناسی و جلوگیری از انجام مطالعات موازی و تکراری خاک‌شناسی، وزارت مکلف به انجام موارد ذیل است:

الف) تهیه دستورالعمل مطالعات خاک‌شناسی و تناسب اراضی و ابلاغ آن

ب) ایجاد بانک ملی اطلاعات خاک کشور

پ) تهیه نقشه‌های پهنه‌بندی خاک کشور از نظر کانی‌شناسی زیست‌محیطی و زمین‌شناسی پزشکی و کشاورزی برای استفاده بهینه از خاک در راستای بررسی ظرفیت بیماری‌زایی خاک و تأمین امنیت غذایی و توسعه پایدار با درنظر گرفتن ساختار زمین‌شناختی و شیمیایی زمین (ژئوشیمیایی) کشور با همکاری سازمان، وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، نیرو، صنعت، معدن و تجارت و سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور

تبصره ۱- دستگاههای اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مکلفند مطابق دستورالعمل ابلاغی وزارت عمل و یک نسخه از نتایج مطالعات خاک‌شناسی و تناسب اراضی را جهت تأیید به وزارت ارائه کنند.

تبصره ۲- نظارت و تأیید کیفیت مطالعات خاک‌شناسی و تناسب اراضی برای کاربری‌های کشاورزی و منابع طبیعی با هدف غنای بانک اطلاعات خاک کشور به‌عهده وزارت می‌باشد.

تبصره ۳- هرگونه مطالعات خاک‌شناسی و تناسب اراضی برای کاربری‌های مختلف توسط اشخاص حقوقی دولتی منوط به عدم وجود نتایج موردنظر مطالعات مذکور در مقیاس مربوط با تأیید وزارت می‌باشد. وزارت موظف است ظرف مدت یک‌ماه از زمان وصول نامه استعلام نسبت به ارائه پاسخ اقدام کند و عدم پاسخ در مهلت مقرر، موافقت تلقی می‌شود.

ماده ۸ - وزارت موظف است نسبت به پایش کمی و کیفی خاک کشور با اولویت اراضی زراعی و باغی، در مقاطع زمانی مناسب که مستلزم حفظ حاصلخیزی و پایداری خاک باشد، به‌صورت مستمر اقدام و تغییرات کمی و کیفی خاک را به‌صورت نقشه و آمار ارائه کند.

ماده ۹- با هدف حفظ و پایداری حاصلخیزی انواع خاک و بهینه‌سازی تولید و مصرف انواع کود، آفت‌کش‌ها، سم و بهبود دهنده‌های رشد گیاه:

الف - سازمان ملی استاندارد مکلف است با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان حفاظت محیط‌زیست و وزارت نسبت به تدوین استاندارد انواع کود، آفت‌کش‌ها، سم و بهبود دهنده‌های رشد گیاه اقدام کند.

ب - وزارت مکلف است با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان حفاظت محیط‌زیست نسبت به تهیه دستورالعمل مصرف انواع کود، آفت‌کش‌ها، سم و بهبود دهنده‌های رشد گیاه در مزارع و واحدهای تولید کشاورزی، دامی و شیلاتی اقدام کند.

ج - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است با همکاری سازمان حفاظت محیط‌زیست نسبت به تعیین حدود مجاز باقی‌مانده انواع کود،

آفت‌کش‌ها، سم و بهبود دهنده‌های رشد گیاه در محصولات کشاورزی، دامی و شیلاتی اقدام کند، به‌طوری‌که محصولات مذکور هیچگونه تهدیدی برای سلامت انسان نباشد.

تبصره - عدم رعایت دستورالعمل‌ها و مقررات این ماده جرم محسوب می‌شود و مرتکب با حکم مراجع قضائی علاوه بر جبران خسارت و پرداخت جزای نقدی تا دو برابر ارزش کالا مکلف است مواد مزبور را جمع‌آوری، مرجوع و یا با نظارت وزارت با هزینه خود معدوم کند.

ماده ۱۰- مسؤولیت مدیریت و نظارت بر ورود، تولید، بسته‌بندی، توزیع، فروش، مصرف و ثبت و پایش کیفیت انواع کودها، بهسازی‌های خاک و بهبود دهنده‌های رشد شیمیایی - آلی و زیستی بر عهده وزارت می‌باشد.

تبصره - سموم موضوع قانون حفظ نباتات مصوب ۱۳۴۶/۲/۱۵ تابع دستورالعمل‌های زیست‌محیطی و سایر قوانین و مقررات مربوط می‌باشد.

ماده ۱۱- سازمان مکلف به پایش خاکهای آلوده، شناسایی مواد آلاینده خاک و اشخاص آلوده‌کننده آن و اعلام وقوع وضعیت اضطراری براساس حدود مجاز آلودگی خاک و آلاینده‌های ورودی به آن برای کاربری‌های مختلف خاک می‌باشد.

ماده ۱۲- وزارت و سازمان حسب مورد مکلفند با همکاری دستگاههای اجرائی ذی‌ربط نسبت به تهیه و اجرای طرح بازسازی خاک در مناطق تخریب‌یافته و آلوده‌شده ناشی از حوادث طبیعی غیرمترقبه اقدام کنند.

ماده ۱۳- بهره‌برداران واحدهای تولیدی، صنعتی، خدماتی و معدنی که در مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی و شهرکها و نواحی صنعتی فعالیت می‌کنند، مکلف به رعایت مفاد این قانون می‌باشند.

تبصره ۱- مدیران سازمان‌های مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی و شهرکها و نواحی صنعتی موظفند در مواردی که آلودگی یا تخریب خاک از سوی سازمان یا وزارت به آنها اعلام می‌شود، آلودگی و تخریب را در چهارچوب

مفاد این قانون برطرف نموده و گزارش اقدامات را حسب مورد به سازمان یا وزارت ارسال کنند.

تبصره ۲- شرکتهای خدماتی شهرک ها و نواحی صنعتی موضوع ماده (۵) قانون نحوه واگذاری مالکیت و اداره امور شهرک های صنعتی مصوب ۱۳۸۷/۱۲/۳۱ و مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی همکاری لازم را حسب مورد با سازمان یا وزارت در اجرای مفاد این قانون به عمل می آورند.

ماده ۱۴- در صورت بروز آلودگی خاک، آلوده کننده مکلف است مراتب را بلافاصله به نزدیکترین اداره حفاظت محیط زیست اطلاع دهد و با هماهنگی و تأیید اداره مذکور، آلودگی خاک را تا رسیدن به حدود مجاز برطرف کند. مستنکف از ارائه گزارش آلودگی موضوع این ماده یا ارائه کننده گزارش خلاف واقع، با حکم مراجع قضائی به جزای نقدی درجه (۸) موضوع ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی محکوم می شود.

ماده ۱۵- سازمان مکلف است نسبت به شناسایی واحدهای آلاینده خاک اقدام نموده و به آلوده کننده اخطار دهد که ظرف مهلت معینی متناسب با نوع ماده آلاینده نسبت به حذف و رفع منشأ آلودگی، بازسازی خاک و جبران خسارت وارده اقدام کند.

در صورتی که اشخاص ذی نفع نسبت به اخطار یا دستور سازمان معترض باشند، می توانند برای یکبار از سازمان درخواست تمدید مهلت مذکور را نمایند. مستنکف علاوه بر توقف فعالیت، رفع آلودگی و جبران خسارت زیست محیطی به جزای نقدی دو تا پنج برابر خسارت وارده و در صورت تکرار علاوه بر موارد یادشده به حداکثر جزای نقدی با حکم مراجع قضائی محکوم می شود.

تبصره - در صورتی که آلودگی ایجادشده، محیط زیست و یا سلامت را با وضعیت اضطراری مواجه کند، سازمان بدون اخطار قبلی رأساً نسبت به توقف موقت تمام یا قسمتی از فعالیت واحد آلاینده که موجب آلودگی می شود اقدام خواهد کرد و آلوده کننده به حکم مرجع قضائی علاوه بر حذف و رفع منشأ

آلودگی، اعاده به وضعیت سابق و جبران خسارت، به حداکثر جزای نقدی محکوم می‌شود.

ماده ۱۶- تخریب‌کنندگان خاک مکلفند بلافاصله پس از دریافت اخطار وزارت، فعالیت منجر به تخریب را متوقف و ظرف مهلت معینی که از طرف وزارت اعلام می‌شود خاک را بازسازی و جبران خسارت نمایند. مستنکف علاوه بر توقف فعالیت، بازسازی خاک و جبران خسارت با حکم مراجع قضائی به جزای نقدی دو تا پنج برابر خسارت وارده محکوم می‌شود.

ماده ۱۷- ادامه فعالیت و یا بازگشایی واحدهای موضوع مواد (۱۵) و (۱۶) این قانون که به طور موقت یا دائم فعالیت آنها متوقف شده است، منوط به حکم مرجع قضائی است.

ماده ۱۸- به منظور کاهش آلاینده‌ها، تمامی واحدهای بزرگ تولیدی، صنعتی، عمرانی، خدماتی، زیربنایی و معدنی موظفند نسبت به پایش آلودگی خاک اقدام و نتیجه را در چهارچوب خوداظهاری پایش محیط‌زیست به سازمان ارائه کنند. نام واحد مستنکف، توسط سازمان در فهرست واحدهای آلاینده موضوع قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷ قرار می‌گیرد.

تبصره ۱- تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی فعال در زمینه تولید، واردات، ترکیب‌سازی (فرموله کردن) انواع کود و سموم، مشمول حکم این ماده می‌باشند.

تبصره ۲- سازمان موظف است با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط مقررات تعیین واحدهای بزرگ موضوع این ماده، مقاطع زمانی و ضوابط اندازه‌گیری آلاینده‌ها و نحوه خوداظهاری را در قالب کاربرگ‌ها (فرم) و نمونه‌های مشخص برای تصویب به هیأت وزیران ارائه کند.

ماده ۱۹- تخلیه و دفن مواد آلاینده اعم از مایع و جامد در خاک در غیر از مکانهای تعیین شده ممنوع است. مرتکب علاوه بر جبران خسارت زیست‌محیطی، به جزای نقدی دو تا پنج برابر خسارت وارده محکوم می‌شود.

ماده ۲۰- احکام این قانون در خصوص تخریب خاک، نافی اختیارات سازمان در پیگیری جرائم مربوط به تخریب در مناطق تحت اختیار موضوع ماده (۱۶) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ نمی‌باشد.

ماده ۲۱- انتقال خاک به خارج از کشور ممنوع است. مرتکب به یک یا دو مورد از مجازات‌های تعزیری درجه (۵) قانون مجازات اسلامی محکوم می‌شود. تشخیص ماده معدنی برعهده وزارت صنعت، معدن و تجارت است و برای خروج خاک معدنی از کشور اخذ مجوز توسط وزارت مذکور با رعایت ماده (۴۳) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران الزامی است.

تبصره - ماده معدنی (کانی) موضوع بند(الف) ماده(۱) قانون اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲ از حکم این ماده مستثنی می‌باشد. خروج مقادیر کم خاک به‌منظور امور پژوهشی به‌خارج از کشور بنا به درخواست دانشگاه یا واحد پژوهشی با مجوز وزارت بلامانع است.

ماده ۲۲- قوه قضائیه به‌منظور رسیدگی به جرائم موضوع این قانون نسبت به ایجاد شعب تخصصی اقدام و به جرائم مربوط خارج از نوبت رسیدگی می‌کند.

ماده ۲۳- مأمورانی که از طرف سازمان و وزارت مأمور کشف و تعقیب جرائم موضوع این قانون می‌باشند در حدود وظایف محوله، «ضابط دادگستری» محسوب می‌شوند.

تبصره - حکم این ماده نافی وظایف و اختیارات سایر ضابطان دادگستری نمی‌باشد.

ماده ۲۴- سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران و سایر رسانه‌های دولتی مکلفند برنامه‌های تولیدشده در زمینه آموزش از سوی وزارت و سازمان درخصوص آگاهی و مقابله با آلودگی و تخریب خاک را در قالب‌های گوناگون رسانه‌ای از جمله برنامه‌های تلویزیونی به‌صورت رایگان منتشر و پخش کنند.

ماده ۲۵- درآمدهای حاصل از وصول جریمه‌ها و خسارات به تفکیک بخشهای آلودگی و تخریب خاک، طی ردیف درآمدی جداگانه که هر سال در قانون بودجه مشخص می‌شود به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شود .

ماده ۲۶- آیین‌نامه‌های اجرائی این قانون توسط وزارت با همکاری سازمان، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان برنامه و بودجه کشور تهیه می‌شود و ظرف مدت شش ماه به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

قانون فوق مشتمل بر بیست و شش ماده و چهارده تبصره در جلسه علنی روز شنبه مورخ چهارم خردادماه یکهزار و سیصد و نود و هشت مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۱۳۹۸/۳/۱۲ به تأیید شورای نگهبان رسید.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

بسمه تعالی

شماره: ۱۱۵۱۲۳/ت ۵۶۸۹۷-هـ

تاریخ: ۱۴۰۰/۹/۲۸

تصویب نامه هیئت وزیران

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح - وزارت اطلاعات

سازمان انرژی اتمی ایران - سازمان حفاظت محیط زیست

هیئت وزیران در جلسه ۱۴۰۰/۹/۲۴ به پیشنهاد سازمان حفاظت محیط زیست (با همکاری دستگاه های ذی ربط) و به استناد تبصره (۲) ماده (۱۸) قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸- مقررات نحوه پایش آلودگی خاک توسط واحدهای بزرگ موضوع تبصره (۲) ماده یادشده را به شرح زیر تصویب کرد:

مقررات تعیین واحدهای بزرگ و مقاطع زمانی و ضوابط اندازه گیری آلایندهی و نحوه خوداظهاری پایش محیط زیست موضوع تبصره (۲) ماده (۱۸) قانون حفاظت از خاک

ماده ۱) واحدهای تولیدی، صنعتی، عمرانی، خدماتی، زیربنایی و معدنی مشمول ارزیابی اثرات محیط زیستی موضوع مصوبه شماره ۴۵۸۸۰/۱۴۴۴۷۹ مورخ ۱۳۹۰/۷/۲۰ و بند (۴) مصوبه شماره ۶۷۵۵ مورخ ۱۳۹۶/۲/۲۴ شورای عالی حفاظت محیط زیست که خروجی آنها در چهارچوب ضوابط خوداظهاری پایش محیط زیست (از جمله تفکیک و اعلام انواع مواد آلاینده و میزان خروجی هر یک از آنها به محیط، تبیین استمرار یا مقطعی بودن ورود آلودگی به محیط، تصریح مرحله

فعالیت واحد در زمان اندازه گیری آلودگی شامل مراحل احداث، بهره‌برداری و یا توقف کوتاه مدت و بلندمدت فعالیت) بیش از حدود مجاز و استانداردهای ابلاغی سازمان حفاظت محیط زیست باشد، مشمول خوداظهاری در پایش خاک در محدوده تملک و شعاع تاثیر عملکرد خود خواهند بود. این موضوع، نافعی و ظایف واحدها و آلوده کنندگان خاک مطابق با ماده (۱۴) قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸- نمی باشد.

تبصره - واحدهایی که به استناد نتایج خوداظهاری پایش خاک، میزان ماده آلاینده آنها بیش از حدود مجاز آلودگی خاک و آلاینده‌های ورودی برای کاربری‌های مختلف خاک باشند، واحد آلاینده محسوب و مشمول مواد (۱۴) و (۱۵) قانون مذکور خواهند شد.

ماده ۲) مقاطع زمانی خود اظهاری خروجی‌ها به صورت فصلی و پایش آلودگی خاک، به صورت سالیانه می باشد.

تبصره ۱- واحدها می‌توانند در صورت انجام اقدامات بازسازی آلودگی خاک مطابق با ماده (۱۴) قانون حفاظت از خاک - مصوب ۱۳۹۸- و یا به منظور پرهیز از افزایش مدت زمان پرداخت عوارض ناشی از ثبت به عنوان واحد آلاینده، در فواصل زمانی کوتاه تری نسبت به خوداظهاری در پایش خاک اقدام نمایند.

تبصره ۲- در مواردی که به تشخیص اداره کل حفاظت محیط زیست استان، انجام پایش آلودگی خاک در محدوده واحد و شعاع تاثیر آن به صورت مقطعی ضروری تشخیص داده شود، واحد ملزم به همکاری در این زمینه و انعقاد قراردادهای لازم خواهد بود .

ماده ۳) ضوابط اندازه‌گیری آلاینده‌گی جهت خوداظهاری بر اساس شیوه نامه‌های خوداظهاری ابلاغی سازمان حفاظت محیط زیست و با لحاظ حدود مجاز و استانداردهای ابلاغی سازمان یادشده در قالب برنامه مدیریت محیط زیست (ای ام پی) واحد خواهد بود و گزارش اعلام نتایج پایش خاک در قالب کاربرگ پیوست این تصویب نامه که تایید شده به مهردفتر هیئت دولت است، ارائه می شود.

تبصره- ضوابط مربوط به اندازه‌گیری آلاینده‌گی پرتویی تاسیسات هسته ای و واحدهایی که مخاطرات پرتویی دارند مشمول مقررات مرکز نظام ایمنی هسته‌ای کشور می‌باشد.

ماده ۴) بازرسی سازمان حفاظت محیط زیست از مراکز طبقه بندی شده، مطابق تفاهم نامه میان سازمان یاد شده و وزارتخانه های دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و اطلاعات و سازمان انرژی اتمی ایران انجام می شود.

محمد مخبر

معاون اول رییس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رییس جمهور، دفتر رییس قوه قضاییه، دفتر معاون اول رییس جمهور، دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، معاونت حقوقی رییس جمهور، معاونت امور مجلس رییس جمهور، معاونت اجرایی رییس جمهور، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور، معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی، امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، کلیه وزارتخانه‌ها، سازمانها و موسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می‌شود.

کاربرگ اعلام نتایج پایش خاک

(شکل این کاربرگ کلی است و قابلیت تغییرات شکلی دارد، سربرگ
آزمایشگاه درج شود)

نام آزمایشگاه:

نام واحد مورد پایش:	استان:	شهرستان:
آدرس واحد مورد پایش:	تلفن:	کدپستی:
محل نمونه برداری (نقطه/ایستگاه):	طول جغرافیایی (درجه اعشاری):	عرض جغرافیایی (درجه اعشاری):
عمق نمونه برداری: از تا (سانتیمتر):		
تاریخ نمونه برداری:	تاریخ دریافت نمونه :	تاریخ آزمایش:

کارشناس نمونه بردار: آزمایش کننده: تاییدکننده:

تصویب کننده:

نشانی و شماره پستی آزمایشگاه:

تلفن و نمابر:

راهنمای نمونه برداری خاک با لحاظ استانداردهای ملی مربوط (شامل

استانداردهای ملی شماره های یک تا هفت به شماره ملی (۱۰۹۶۲) و ...)

توسط سازمان حفاظت محیط زیست تهیه و ابلاغ خواهد شد.

ردیف	مؤلفه (پارامتر)	واحد سنجش	مقدار	روش انجام آزمون	توضیحات

جمهوری اسلامی ایران

بسمه تعالی

شماره: ۱۲۳۲۷۴/ت/۵۸۳۳۴هـ

تاریخ: ۱۴۰۰/۱۰/۱۱

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت جهاد کشاورزی - سازمان حفاظت محیط زیست

هیئت وزیران در جلسه ۱۴۰۰/۱۰/۸ به پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی (با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست) و به استناد ماده (۲) قانون حفاظت از خاک - مصوب ۱۳۹۸ - تصویب کرد:

خط مشی های مدیریت، حفاظت و بهره برداری پایدار از خاک کشور
موضوع ماده (۲) قانون حفاظت از خاک به شرح زیر تعیین می شود:

- ۱- استقرار حکمرانی مطلوب، یکپارچه و جامع منابع خاک در کشور.
- ۲- افزایش آگاهی های عمومی و آموزش های رسمی و غیررسمی در زمینه ارزش و اهمیت خاک.
- ۳- ساماندهی نظام های آموزشی، پژوهشی و تحقیقاتی علوم خاک مبتنی بر نیاز نظام های اجرایی و بهره برداری پایدار منابع خاک کشور.
- ۴- حفظ و تامین سلامت و امنیت خاک کشور (در تدوین و اجرای برنامه ها و سیاست های توسعه ای کشور).
- ۵- ارتقای بهره وری و بهینه سازی روش های بهره برداری از منابع خاک در کلیه فعالیت ها و امور زیربنایی.

۶- پیشگیری از تخریب و فرسایش خاک، مهار سیلاب ها و تقویت آب خوان ها.

۷- پیشگیری و جلوگیری از آلودگی خاک.

۸- احیا و بازسازی منابع خاک آسیب دیده.

۹- حفظ و توسعه پوشش گیاهی جنگلی و مرتعی.

۱۰- مدیریت کانون های منشا گرد و غبار و هجوم شن های روان .

۱۱- حفظ کاربری کشاورزی در خاک های پربازده و حاصل خیز و حفاظت از خاک به عنوان بستر منابع طبیعی.

۱۲- تامین و حفظ امنیت غذایی کشور با رعایت اصول اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی در بهره برداری خاک .

۱۳- ارزش گذاری اقتصادی خاک در کلیه کاربری ها.

۱۴- پیش گیری و مقابله با هرگونه خروج خاک از کشور.

۱۵- ضابط مند کردن برداشت، جابه جایی و فروش خاک در داخل کشور .

۱۶- صیانت، بهبود و ارتقای کمیت و کیفیت ماده آلی خاک.

۱۷- جلب مشارکت مردمی در حفاظت و بهره برداری پایدار از منابع خاک.

۱۸- به کارگیری تجربیات و یافته های علمی و توسعه همکاری های منطقه ای و بین المللی در مدیریت، حفاظت و بهره برداری پایدار از خاک.

- ۱۹- بهینه سازی مصرف نهاده های کشاورزی در منابع خاک.
- ۲۰- بهینه سازی روش های استفاده از آب های نامتعارف در خاک در تطابق با شاخص های کمی و کیفی و استانداردهای مرتبط.
- ۲۱- پیشگیری و جلوگیری از فشردگی خاک.
- ۲۲- اشاعه فرهنگ و اخلاق امانت داری در بهره برداری از منابع خاک کشور و حفظ آن برای نسل های آتی.

محمد مخبر

معاون اول رییس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رییس جمهور، دفتر رییس قوه قضاییه، دفتر معاون اول رییس جمهور، دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، معاونت حقوقی رییس جمهور، معاونت امور مجلس رییس جمهور، معاونت اجرایی رییس جمهور، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور، معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی، امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، کلیه وزارتخانه ها، سازمانها و موسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می شود.

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

بسمه تعالی

شماره: ۱۹۸۶۵۳/ت ۵۸۳۳۱ هـ
تاریخ: ۱۴۰۲/۱۰/۳۰

تصویب نامه هیئت وزیران "با صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت جهاد کشاورزی - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
وزارت صنعت، معدن و تجارت - وزارت نفت - وزارت نیرو - وزارت کشور
وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح - وزارت آموزش و پرورش
وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
وزارت راه و شهرسازی - وزارت دادگستری - سازمان حفاظت محیط زیست
سازمان برنامه و بودجه کشور - سازمان ملی استاندارد ایران
معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان رییس جمهور

هیئت وزیران در جلسه ۱۴۰۲/۱۰/۲۴ به پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی (با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان برنامه و بودجه کشور) و به استناد ماده (۲۶) قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸، آیین نامه اجرایی قانون مذکور را بدین شرح تصویب کرد:

آیین نامه اجرایی قانون حفاظت از خاک

ماده ۱) در این آیین نامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

۱-قانون: قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸

۲- سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست

۳-وزارت: وزارت جهاد کشاورزی

۴-ستاد ملی: ستاد ملی هماهنگی حفاظت و بهره برداری پایدار از خاک کشور موضوع ماده (۲) این آیین نامه

۵-پیشگیری: مجموعه اقداماتی که سبب جلوگیری از تخریب، هدررفت و یا آلودگی خاک می شود.

۶-آلودگی آب: تغییر مواد محلول و یا معلق و یا تغییر درجه حرارت و دیگر خواص فیزیکی، شیمیایی و زیستی (بیولوژیکی) آب در حدی که آن را برای مصرفی که برای آن مقرر است مضر یا غیرمفید سازد.

۷-حد قابل تحمل فرسایش: میزان فرسایشی (تن در هکتار در سال) که تاثیر سوء بر کارکردهای مختلف خاک نداشته باشد.

۸-کانون تخریب: اراضی یا مکان هایی که تحت تاثیر عوامل تخریب ناشی از حوادث طبیعی یا فعالیتهای انسانی، توان بهره دهی خاک در آنجا شدیداً کاهش یافته و یا عاملی برای تخریب خاک در مکان های دیگر باشند و برای اصلاح آنها، انجام اقدامات حفاظتی و بهسازی ویژه ضروری است.

۹- **حدنگار (کاداستر):** فهرست مرتب شده اطلاعات مربوط به قطعات زمین که مشخصه‌های زمین مانند اندازه، کاربری، مشخصات رقومی، ثبتي و يا حقوقي به نقشه بزرگ مقیاس اضافه شده است.

۱۰- **خاک آلي:** خاک هایی که دارای حداقل دوازده درصد (۱۲٪) کربن آلي باشند.

۱۱- **آبهای نامتعارف:** کلیه آب‌هایی که غیر از اشکال معمول آب‌های سطحی و زیرزمینی شیرین وجود دارند مانند آب‌های شور و لب شور، آب حاصل از تصفیه فاضلاب، آب‌های سنگواره ای (فسیلی) و ژرف و آب حاصل از باروری ابرها.

۱۲- **امنیت خاک:** حفظ و ارتقای کیفیت منابع خاک برای تولید غذا، ایاف، حفظ و نگهداری تنوع زیستی، خدمات زیست بوم و سلامتی انسان، حیوان و سایر موجودات زنده.

۱۳- **سند ملی آمایش سرزمین:** سندی است راهبردی مبتنی بر سیاست‌های کلی و ضوابط ملی مصوب شورای عالی آمایش سرزمین .

۱۴- **فاضلاب:** مطابق آیین‌نامه جلوگیری از آلودگی آب موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۸۲۴۱/ت۷۱هـ مورخ ۱۳۷۳/۳/۱۶ و اصلاحات بعدی آن، هر نوع مایع با کیفیت نامناسب، حاصل از فعالیت‌های صنعتی، کشاورزی، دامداری، شهری و خانگی که به آب یا خاک تخلیه شود.

۱۵- **پساب:** فاضلابی که مطابق استاندارد موضوع ماده (۵) آیین نامه جلوگیری از آلودگی آب موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۲۴۱/ت۷۱هـ مورخ ۱۳۷۳/۳/۱۶ و اصلاحات بعدی آن، تصفیه شده باشد.

۱۶- شور و قلیا: شوری و قلیایی بودن خاک به میزانی که منجر به کاهش توان تولید زیستی یا اقتصادی خاک یا ترکیبی از هر دوی آنها شود.

۱۷- تنوع زیستی خاک: ظرفیت (پتانسیل) وضعیت و شرایط زیستی (بیولوژیکی) خاک که می‌تواند در پایداری کشاورزی، کاهش اثرات تغییرات اقلیمی و افزایش تاب‌آوری و در تغذیه، داروسازی و اصلاح و پالایش خاک به کار آید.

ماده ۲) به منظور هماهنگی و هم‌افزایی میان دستگاه‌های اجرایی برای انجام اقدامات لازم در سطح ملی و منطقه‌ای و نظارت بر تحقق خط‌مشی‌های مدیریت، حفاظت و بهره‌برداری پایدار از خاک کشور، موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۲۳۲۷۴/ت/۵۸۳۳۴ هـ مورخ ۱۴۰۰/۱۰/۱۱، ستاد ملی هماهنگی حفاظت و بهره‌برداری پایدار از خاک کشور به ریاست وزیر جهاد کشاورزی و با عضویت معاونین مرتبط وزیر جهاد کشاورزی، سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان برنامه و بودجه کشور، معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان رییس‌جمهور، سازمان ملی استاندارد ایران، وزارتخانه‌های کشور، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، صنعت، معدن و تجارت، نفت، نیرو، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، آموزش و پرورش، ارتباطات و فناوری اطلاعات، علوم، تحقیقات و فناوری، راه و شهرسازی و دادگستری و دو نفر متخصص در رشته‌های علوم خاک، آبخیزداری و محیط زیست با ابلاغ رییس سازمان حفاظت محیط زیست و وزیر جهاد کشاورزی تشکیل می‌شود وظایف ستاد ملی در چهارچوب قوانین و مقررات مربوط، به شرح زیر است:

۱- هماهنگی بین دستگاه‌های ذی‌ربط در راستای اجرای قانون، خط‌مشی‌ها، مقررات، ضوابط و دستورالعمل‌های مربوط.

۲- هماهنگی و هم‌افزایی در راستای تحقق خط مشی‌های مدیریت، حفاظت و بهره‌برداری پایدار، رفع چالش‌ها و تامین امنیت منابع خاک کشور مبتنی بر توان زیست بوم کشور.

۳- هماهنگی به منظور ارتقای سطح آگاهی عمومی، علمی و تخصصی حفاظت از منابع خاک کشور و استفاده از توان فنی شرکت های دانش بنیان .

۴- همکاری، تبادل خدمات فنی و مهندسی و استفاده دستگاه‌های اجرایی از تجربیات و ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای

۵- هماهنگی بین دستگاه‌های ذی‌ربط در راستای اجرای برنامه‌های توسعه‌ای مبتنی بر قانون، خط مشی‌ها، مقررات، ضوابط و دستورالعمل های مربوط.

۶- بررسی و هماهنگی در راستای اجرای برنامه ها و ضوابط حفاظت و اصول فنی بهره برداری پایدار از خاک در تمام کاربری ها در چهارچوب سند ملی آمایش سرزمین و برنامه های توسعه ای کشور.

۷- بررسی و اعلام نظر در خصوص پیشنهادهای دریافتی در راستای اجرای خط مشی های مدیریت، حفاظت و بهره برداری پایدار از خاک کشور.

۸- هماهنگی ملی جهت ترسیب کربن در سطوح سرزمینی در راستای ارتقای امنیت حیاتی، حفظ امنیت غذایی و کاهش اثرات تغییرات اقلیمی.

تبصره ۱- دبیرخانه ستادملی، در معاونت آب و خاک وزارت مستقر بوده و معاون آب و خاک وزارت به عنوان دبیر ستاد ملی تعیین می شود.

تبصره ۲- به منظور پشتیبانی فنی از تصمیم گیری های ستاد ملی، کارگروه تخصصی ستاد یادشده به ریاست دبیر ستاد ملی و متشکل از نمایندگان ثابت و معرفی شده دستگاه های عضو (حداقل در سطح مدیرکل)، تشکیل می شود. کارگروه مذکور می تواند برای انجام وظایف محوله، نسبت به تشکیل گروه های کاری مرتبط اقدام نماید.

تبصره ۳- در استان ها، کارگروه زیربنایی، توسعه روستایی، عشایری، شهری و آمایش سرزمین و محیط زیست شورای برنامه ریزی و توسعه استان، مسئولیت هماهنگی دستگاه های عضو متناظر استانی را بر عهده خواهد داشت.

ماده (۳) دستگاه های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶ در تدوین پیش نویس برنامه های توسعه و اسناد و طرح (پروژه) های ملی، منطقه ای و محلی، خط مشی های مدیریت، حفاظت و بهره برداری پایدار از خاک موضوع تصویب نامه شماره ۱۲۳۲۷۴/ت/۵۸۳۳۴ هـ مورخ ۱۴۰۰/۱۰/۱۱ را مدنظر قرار می دهند.

ماده (۴) وزارت مکلف است با همکاری سازمان و سایر دستگاه های اجرایی ذی ربط و در حدود اعتبارات مصوب مربوط، نقشه پراکندگی خاک کشور با اولویت اراضی زراعی و باغی را حداقل در عمق صفر تا سی سانتی متری و مقیاس یک پنجاه هزارم، ظرف پنج سال تهیه و برنامه مدیریت و حفاظت از آن را تدوین و ارائه نماید.

ماده (۵) وزارت موظف است با همکاری سازمان و سایر دستگاه های اجرایی ذی ربط، ظرف دو سال از تاریخ ابلاغ این آیین نامه، نسبت به شناسایی کانون های تخریب و فرسایش در منابع خاک کشور اقدام و برای هر یک، برنامه عملیاتی جهت رفع یا کاهش اثرات آنها و یا

اصلاح و بازسازی منابع خاک تخریب و فرسایش یافته را تهیه و اجرایی نماید.

ماده ۶) وزارت موظف است با همکاری سازمان و سایر دستگاه های اجرایی ذی ربط، شیوه نامه تعیین مصادیق تخریب خاک را ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه، تدوین و برای تصویب به هیئت وزیران ارائه نماید.

ماده ۷) آلوده کننده خاک، باید بلافاصله ضمن ارائه گزارش آلودگی، نسبت به توقف ورود آلودگی به خاک اقدام و ظرف (۳۰) روز نسبت به ارائه طرح بازسازی خاک های آلوده شده و اجرای آن پس از تایید و تصویب نزدیکترین اداره حفاظت محیط زیست در مهلت مقرر از سوی آن اداره اقدام نماید. تایید حسن اجرای طرح های مذکور به عهده آن اداره می باشد و آلوده کننده موظف به همکاری در موضوع این ماده خواهد بود.

تبصره ۱- آلوده کننده موظف است مناطق آلوده را تا رسیدن به حدود مجاز آلودگی خاک در دوره های زمانی اعلام شده تحت نظارت نزدیکترین اداره حفاظت محیط زیست مورد پایش قرار داده و گزارش کتبی پایش را به آن اداره ارائه نماید.

تبصره ۲- اداره حفاظت محیط زیست موظف است ظرف (۲۰) روز نظر خود را کتباً به آلوده کننده اعلام نماید.

ماده ۸) وزارت موظف است با همکاری سازمان و وزارت کشور (ستاد پیشگیری، هماهنگی و فرماندهی عملیات پاسخ به بحران) نسبت به شناسایی و بازسازی خاک های تخریب یافته ناشی از حوادث طبیعی

و غیر مترقبه، با اولویت کاربری های کشاورزی و منابع طبیعی اقدام نماید.

ماده ۹) سازمان موظف است با همکاری وزارت نیرو در چهارچوب آیین نامه جلوگیری از آلودگی آب موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۲۴۱/ت/۷۱ هـ مورخ ۱۳۷۳/۳/۱۶ و اصلاحات بعدی آن نسبت به شناسایی منابع آب آلوده (زیرزمینی و سطحی) که منجر به آلودگی خاک می شود، اقدام نماید.

تبصره ۱- در صورتی که تولید، توزیع و بهره برداری از آب های نامتعارف و با کیفیت غیر استاندارد در خاک منجر به آلودگی و یا تخریب خاک شود، مطابق قانون و این آیین نامه با آلوده کننده و یا تخریب کننده خاک برخورد خواهد شد.

تبصره ۲- سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور موظف است در حدود اعتبارات مصوب مربوط، نقشه ظرفیت (پتانسیل) آلودگی طبیعی خاک کشور را حداقل در مقیاس یک پنجاه هزارم با اولویت کاربری کشاورزی و منابع طبیعی، ظرف دو سال از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تهیه و در اختیار سازمان، وزارت و سایر دستگاه های ذیربط قرار دهد.

ماده ۱۰) دستورالعمل فنی و اجرایی مطالعه، پیشگیری، اصلاح و بازسازی خاک های شور، قلیا و یا شور و قلیا در کارگروهی متشکل از سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت، سازمان و وزارتخانه های نیرو، صنعت، معدن و تجارت و نفت ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تهیه و توسط وزارت ابلاغ می شود.

ماده ۱۱) در اجرای ماده (۴) قانون، وزارت و سازمان مکلفند مطالعات لازم برای تعیین ارزش اقتصادی خاک و هزینه های ناشی از آلودگی و تخریب خاک با اولویت کاربری های کشاورزی، منابع طبیعی و خاک های موضوع ماده (۱۶) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳ را در زیست بوم (اکوسیستم) های مختلف مشتمل بر ارزش بازاری (تجاری)، غیر بازاری نظیر خدمات محیط زیستی و تنوع زیستی را انجام و نتایج آن را در اختیار سازمان برنامه و بودجه کشور (مرکز آمار ایران) برای طی فرآیندهای لازم و درج در حساب های ملی قرار دهند.

ماده ۱۲) دستگاه های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶ موظفند هزینه های پیشگیری و جبران خسارت وارده به خاک (اعم از آلودگی و یا تخریب خاک)، ناشی از اقدامات، عملیات طرح (پروژه) های عمومی، عمرانی، خدماتی، توسعه ای و معدنی خود را برآورد و در اعتبارات طرح تملک دارایی های سرمایه ای مرتبط با حوزه وظایف خود در بودجه سنواتی پیش بینی و در موافقتنامه های ذی ربط برای مبادله با سازمان برنامه و بودجه کشور نیز درج و با رعایت ماده (۳۰) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱ در سقف تخصیص هزینه و پرداخت نمایند.

تبصره- دستگاه های اجرایی مذکور موظفند مبالغ خسارت های وارده را به حساب مشخصی که به درخواست سازمان و وزارت، نزد خزانه داری کل کشور افتتاح می شود واریز نمایند.

ماده ۱۳) وزارت موظف است در اجرای بند (پ) ماده (۷) قانون، ظرف یک سال از تاریخ ابلاغ این آیین نامه ، بانک اطلاعات ملی خاک کشور

مشمول بر گزارش ها، نقشه ها و داده های مکان دار مطالعات خاک شناسی و تناسب اراضی و آزمایشگاه های خاک شناسی و همچنین بانک نمونه منابع خاک کشور را ایجاد و دستورالعمل نحوه دسترسی به آن را تدوین و ابلاغ نماید.

تبصره ۱- نقشه های موضوعی زمین لغزه، فرسایش پذیری خاک و طبقه بندی اراضی از نظر میزان خطرپذیری، شیوه نامه دسترسی متقاضیان به آن و دستورالعمل اجرایی تهیه نقشه های پهنه بندی خاک از نظر کانی شناسی، محیط زیستی، زمین شناسی پزشکی و کشاورزی، توسط وزارت با همکاری دستگاه های ذی ربط و سازمان برنامه و بودجه کشور تهیه و ابلاغ می شود.

تبصره ۲- به منظور جلوگیری از تکرار مطالعات خاک و کاهش هزینه ها و در راستای ایجاد و به روزرسانی بانک اطلاعات ملی خاک کشور، کلیه دستگاه های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و تمام دستگاه هایی که به نحوی از بودجه عمومی کشور استفاده می کنند، مکلفند ظرف یک ماه پس از تایید گزارش مطالعات، نسخه ای از آن را به انضمام داده های مکان دار، نتایج اندازه گیری ها و نقشه های مربوط، در اختیار وزارت قرار دهند.

تبصره ۳- در اجرای ماده (۷) قانون، وزارت مکلف است مرکز علمی و تخصصی نظارت و تایید کیفیت مطالعات خاک شناسی و تناسب اراضی برای کاربری های کشاورزی و منابع طبیعی را تعیین و اعلام نماید.

تبصره ۴- سازمان زمین شناسی و اکتشاف معدنی ایران موظف است با همکاری وزارت نیرو و سازمان نقشه برداری کشور، نقشه های پهنه بندی خطر

فرونشست اراضی و نقشه های سیل خیزی را تهیه و یا به روزرسانی نموده و داده ها و اطلاعات آن را در اختیار بانک اطلاعات ملی خاک کشور قرار داده و امکان دسترسی و تبادل داده ها و اطلاعات ملی را صرفا براساس سطوح دسترسی تعیین شده توسط کارگروه تعامل پذیری دولت الکترونیکی فراهم نماید.

تبصره ۵- وزارت مکلف است با همکاری دستگاه های موضوع بند (پ) ماده (۷) قانون، ضوابط اجرایی نحوه جلوگیری از تخریب خاک و کاهش خطرات در طرح (پروژه) ها و برنامه های عمرانی و توسعه ای، شهری، صنعتی و عملیات معدنی را تدوین و ابلاغ نماید.

ماده ۱۴) وزارت موظف است ضوابط فنی و دستورالعمل مطالعات خاک شناسی و تعیین تناسب اراضی و نحوه نظارت بر آن برای کاربری های مختلف را ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تهیه و ابلاغ نماید.

ماده ۱۵) وزارت موظف است در حدود اعتبارات مصوب مربوط و در راستای تحقق ماده (۸) قانون و به منظور حفظ حاصلخیزی و پایداری خاک و پایش کمی و کیفی خاک های کشور، اقدامات زیر را انجام دهد:

۱- تعیین مساحت و موقعیت مکانی گروه و درجه های منابع خاک کشور به تفکیک اراضی دیم، آبی، جنگل، مرتع، بیابان با اولویت اراضی زراعی و باغی و پایش تغییرات کاربری آنها حداقل در مقیاس یک بیست و پنج هزارم در بازه های زمانی پنج ساله و مشخص نمودن میزان تغییرات و محل تغییرات کمی این اراضی.

۲- تعیین کیفیت خاک های کشاورزی و منابع طبیعی از نظر ماده آلی، خصوصیات شیمیایی و حاصلخیزی خاک و پایش این خصوصیات حداقل در مقیاس یک بیست و پنج هزارم هر پنج سال یک بار و ثبت میزان تغییرات .

۳- تعیین کیفیت خاک های کشاورزی و منابع طبیعی از نظر خصوصیات فیزیکی و پایش این خصوصیات حداقل در مقیاس یک بیست و پنج هزارم هر ده سال یک بار و ثبت میزان تغییرات.

۴- تعیین حد قابل تحمل فرسایش خاک و میزان فرسایش خاک در مناطق و کاربری های مختلف با استفاده از روش های بومی شده مناسب و به روزرسانی آن در بازه های زمانی ده ساله.

۵- تعیین وضعیت آلودگی خاک های اراضی زراعی و باغی حداقل در مقیاس یک بیست و پنج هزارم هر پنج سال یک بار و ثبت میزان تغییرات و ارسال گزارش به سازمان .

تبصره ۱- دستورالعمل نحوه انجام پایش، مشتمل بر مقیاس مطالعات، تعداد نمونه ها در واحد سطح، شرایط نمونه برداری، روش اندازه گیری ها و نیز شاخص های پایش تغییرات کمی و کیفی خاکها، ظرف یک سال از تاریخ ابلاغ این آیین نامه، توسط وزارت تهیه و اجرا می شود.

تبصره ۲- در صورتی که گزارش های پایش نشان دهنده کاهش کیفیت خاک در سطح منطقه ای یا ملی باشد، وزارت موظف است متناسب با موضوع، دستورالعمل های مدیریتی و برنامه های اجرایی، آموزشی و ترویجی لازم برای اصلاح و بهینه سازی کیفیت خاک در مناطق مذکور را تدوین و ابلاغ نماید.

تبصره ۳- وزارت موظف است به منظور نظارت بر کیفیت و کمیت منابع خاک کشور و جلوگیری از تخریب آن، ارتباط بین خصوصیات فیزیکی، شیمیایی و زیستی خاک با حدنگاری (کاداستر) با اولویت اراضی کشاورزی را فراهم آورد.

تبصره ۴- وزارت موظف است ضوابط فنی و دستورالعمل نحوه پایش کیفیت و کمیت خاک در تغییر کاربری‌های مجاز احتمالی را بر مبنای ارزش اقتصادی خاک به گونه ای که متضمن ارتقای پایداری خاک باشد، ظرف یک سال از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تهیه و اجرا نماید.

ماده ۱۶) در اجرای مواد (۹) و (۱۰) قانون، تولیدکنندگان، واردکنندگان و توزیع کنندگان موظفند تمامی انواع کود، بستر کشت، آفت کش‌ها، سم و بهبود دهنده های رشد گیاه تولید داخل و وارداتی را پیش از عرضه، با رعایت ماده (۱۸) قانون و مقررات مربوط به آن، در وزارت ثبت نمایند.

تبصره ۱- دستورالعمل و شیوه نامه های مدیریت و نظارت بر ورود، تولید، بسته بندی، توزیع، فروش، مصرف و ثبت و پایش انواع کودها، بهسازهای خاک و بهبوددهنده های رشد شیمیایی- آلی و زیستی و شرایط مسئول فنی فروشندگان، تولیدکنندگان، توزیع کنندگان و نسخه نویسان مصرف کود با رعایت ماده (۱۸) قانون و مقررات مربوط به آن ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه توسط وزارت تهیه و ابلاغ می شود.

تبصره ۲- مصرف کنندگان انواع کودها، بهسازهای خاک و بهبوددهنده های رشد شیمیایی - آلی و زیستی موظف به استفاده از مواد کودی دارای شماره ثبت از وزارت می باشند.

تبصره ۳- وزارت در ثبت انواع کودها، بهسازهای خاک و بهبود دهنده های رشد شیمیایی- آلی و زیستی علاوه بر اطلاعات تخصصی خود، ضوابط محیط زیستی و بهداشتی را از سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان انرژی اتمی ایران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان ملی استاندارد ایران، استعلام و در شیوه نامه درج خواهد نمود.

تبصره ۴- مقدار حداکثر پنج کیلوگرم از انواع کودها، بهسازهای خاک و بهبود دهنده های رشد شیمیایی- آلی و زیستی که برای استفاده آزمایشی و یا به عنوان نمونه برای اخذ مجوزهای لازم، تولید یا وارد می شوند، نیازمند ثبت نیستند.

ماده (۱۷) خرید، فروش، واردات و صادرات انواع کودها، بهسازهای خاک و بهبوددهنده های رشد شیمیایی- آلی و زیستی و سموم فاقد شماره ثبت در کشور ممنوع بوده و مشمول قوانین و مقررات مربوط می باشند.

تبصره ۱- گمرک جمهوری اسلامی ایران مکلف است از ورود اقلام موضوع این ماده که فاقد شماره ثبت می باشند، جلوگیری کند.

تبصره ۲- ورود حجم حداکثر پنج کیلوگرم اقلام موضوع این ماده به منظور آزمایش، ثبت و یا دریافت مجوز از وزارت بلامانع است.

ماده (۱۸) در اجرای ماده (۱۲) قانون، سازمان مدیریت بحران کشور مکلف است اعتبارات لازم برای تهیه و اجرای طرح بازسازی خاکهای تخریب یافته و یا آلوده شده ناشی از حوادث طبیعی غیرمترقبه را به سازمان برنامه و بودجه کشور برای پیش بینی در لوایح بودجه سنواتی اعلام نماید.

تبصره - سازمان و وزارت مکلفند گزارشی از خاک های تخریب یافته و یا آلوده شده ناشی از حوادث طبیعی غیرمترقبه را به منظور تامین اعتبارات موضوع این ماده به سازمان مدیریت بحران کشور اعلام نمایند.

ماده ۱۹) به منظور جلوگیری از آلودگی و تخریب خاک در اراضی کشاورزی و سلامت محصولات تولیدی، استفاده از فاضلاب در اراضی کشاورزی ممنوع است.

تبصره ۱-) وزارت نیرو مکلف است موقعیت و اطلاعات تصفیه خانه هایی که پساب آنها مورد استفاده اراضی کشاورزی قرار می گیرد را به سازمان، وزارت و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اعلام نماید.

تبصره ۲-) سازمان موظف است با هماهنگی دستگاه های اجرایی ذی ربط، دستورالعمل و ضوابط فنی استفاده از پساب در خاک را ظرف یک سال از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تهیه و ابلاغ نماید.

ماده ۲۰) وزارت موظف است با همکاری سازمان، وزارت نیرو، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت کشور و سازمان ملی استاندارد ایران، ضوابط فنی استفاده از لجن فاضلاب و یا مواد حاصل از فرآوری آن در خاک به عنوان کود را ظرف یک سال از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تدوین و ابلاغ نماید.

تبصره ۱-) وزارت نیرو مکلف است تمهیدات لازم جهت جمع آوری، فرآوری و استفاده لجن تصفیه خانه های فاضلاب شهری و روستایی به عنوان کود آلی قابل استفاده در اراضی کشاورزی براساس ضوابط فنی اعلامی را فراهم نماید.

تبصره ۲-) وزارت موظف است با همکاری سازمان و وزارت نیرو و سایر دستگاه های ذی ربط ظرف یک سال از تاریخ ابلاغ این آیین نامه، ضوابط فنی و دستورالعمل اجرایی مدیریت زهاب های اراضی کشاورزی و گلخانه ها را به نحوی که متضمن جلوگیری از آلودگی و تخریب خاک شود، تهیه و ابلاغ نماید.

تبصره ۳- وزارت کشور مکلف است با همکاری سازمان، وزارت، وزارت نیرو و سایر دستگاه های اجرایی ذی ربط ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه، آیین نامه مدیریت سیتاژ (لجن فاضلاب) و نحوه تخلیه آن به محیط پذیرنده با رعایت حدود مجاز و استانداردهای مربوط را تهیه و برای تصویب به هیئت وزیران ارائه نماید.

ماده (۲۱) مدیریت اجرایی پسماندهای عادی و کشاورزی موضوع بند (ج) ماده (۲) قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳ مکلف است اقدامات و تمهیدات لازم جهت جمع آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش، دفع و یا فرآوری پسماندهای آلی و استفاده از آنها به عنوان کود آلی قابل استفاده در اراضی کشاورزی براساس استانداردهای موضوع ماده (۱۶) آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها موضوع تصویب نامه شماره ۲۸۴۸۸/ت/۳۲۵۶۱-ه مورخ ۱۳۸۴/۵/۱ را فراهم نماید.

ماده (۲۲) رهاسازی و دپوی (تخلیه و انباشت) هرگونه مواد پلاستیکی در خاک که منجر به بروز آلودگی و یا تخریب خاک شود، ممنوع است.

ماده (۲۳) وزارت موظف است دستورالعمل های فنی مدیریت بقایای گیاهی را تهیه و روش های صحیح مدیریت بقایا را در قالب برنامه های آموزشی و ترویجی در جامعه بهره برداران توسعه دهد.

تبصره- وزارت موظف است در چهارچوب وظایف و اختیارات قانونی، نسبت به اجرای برنامه حفظ و ارتقای ماده آلی خاک جهت حفاظت از منابع خاک و افزایش بهره وری منابع و نهادهای کشاورزی و منابع طبیعی اقدام نماید.

ماده (۲۴) وزارت موظف است با همکاری دستگاه های اجرایی ذی ربط و با استفاده از ظرفیت ها و ابزار قانونی، از صادرات کودهای آلی و منابع آلی قابل برگشت به خاک، جلوگیری کرده و با بهره گیری از

مشوق های مختلف، تمهیدات مصرف حداکثری این مواد در اراضی کشاورزی کشور را فراهم نماید.

ماده ۲۵) وزارت موظف است با همکاری سازمان و دستگاه های ذی ربط، ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه دستورالعمل برداشت، جابجایی و حمل خاک و ظرف یک سال، نقشه مناطق و میزان مجاز برداشت سالانه خاک جهت مصارف مختلف را با رعایت ماده (۲۱) قانون، تدوین و ابلاغ نماید.

تبصره ۱- وزارت موظف است با رعایت ماده (۱۶) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳، دستورالعمل ضوابط برداشت و انتقال خاک های آلی در داخل کشور و تهیه نقشه و مدیریت خاک های مورد اشاره و بهره برداری پایدار از آن را مشتمل بر ظرفیت تولید و سرعت تجزیه مواد آلی در هر منطقه را، با اولویت اراضی کشاورزی ظرف یک سال از تاریخ ابلاغ این آیین نامه، تدوین و اعلام نماید.

تبصره ۲- هرگونه برداشت، جابه جایی، خاکریزی و اضافه نمودن خاک، خارج از حدود و ضوابطی که در دستورالعمل های این ماده برای کاربری های مختلف تعیین می شود، ممنوع می باشد.

ماده ۲۶) انتخاب ضابط دادگستری موضوع ماده (۲۳) قانون، با رعایت قوانین و مقررات مربوط و از میان افراد واجد شرایط دارای حداقل مدرک کارشناسی کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست با اولویت رشته های حفاظت از خاک، آبخیزداری و علوم خاک انجام می شود.

تبصره- تمامی مراکز دولتی و غیردولتی موظفند تمهیدات لازم برای ورود ضابطان مذکور جهت انجام مأموریت های موضوع قانون و این آیین نامه را فراهم نمایند. مراکز مذکور در صورت ممانعت، مشمول مجازات مقرر در قوانین مربوط می شوند. در صورتی که این مراکز از جمله مراکز نظامی یا هسته ای باشند، با رعایت قوانین مربوط به این مراکز، مأموران واجد شرایط باید حداکثر یک

هفته قبل با امضای عالی ترین مقام وزارت یا سازمان حسب مورد به مراکز مذکور معرفی شوند.

ماده ۲۷) وزارت و سازمان موظفند با همکاری دستگاههای اجرایی ذی ربط، نسبت به تهیه محتوای آموزشی و ترویجی در رابطه با مدیریت بهینه و حفاظت خاک اقدام و با بهره گیری از ظرفیت سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، سایر رسانه های دولتی و دستگاههای اجرایی برای تحقق اهداف موضوع قانون و این آیین نامه، موارد زیر را برنامه ریزی و اجرا نمایند:

- ۱- ارتقای سطح فرهنگ عمومی مردم به منظور حفاظت و صیانت از منابع خاک کشور.
- ۲- ارتقای سطح دانش عمومی و تخصصی مردم در سطوح مختلف از طریق آموزش های رسمی و غیررسمی در مدیریت، حفاظت و بهره برداری پایدار از منابع خاک کشور.
- ۳- بهره گیری از مشارکت مردم و سازمان های مردم نهاد در فرهنگ سازی عمومی در حفظ، احیا، توسعه و بهره برداری پایدار از منابع خاک کشور.
- ۴- تمهید و اقدامات تشویقی سرمایه گذاری بخش خصوصی و شرکتهای دانش بنیان در امر آموزش، تحقیق و ترویج مدیریت، حفاظت و بهره برداری پایدار از خاک کشور.
- ۵- بهره گیری از ظرفیت نهادهای سازمانهای ذی ربط ملی، منطقه ای و بین المللی.

ماده ۲۸) وزارتخانه های آموزش و پرورش و علوم، تحقیقات و فناوری موظفند محتوای علمی و آموزشی تهیه شده توسط وزارت و سازمان در رابطه با جایگاه

و اهمیت منابع خاک و مدیریت، حفاظت و بهره‌برداری پایدار از خاک کشور را در دروس مقاطع تحصیلی مختلف پیش‌بینی نمایند.

ماده ۲۹) سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است درآمد موضوع ماده (۲۵) قانون را در قالب ردیف درآمد - هزینه بر اساس پیشنهاد سازمان و وزارت در لوایح بودجه سنواتی پیش‌بینی نماید.

ماده ۳۰) سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است اعتبارات لازم جهت اجرایی شدن قانون، این آیین‌نامه و خط مشی‌های مدیریت، حفاظت و بهره‌برداری پایدار از خاک کشور را بر اساس پیشنهاد سازمان و وزارت در لوایح بودجه سنواتی پیش‌بینی نماید.

ماده ۳۱) در اجرای ماده (۱۱) قانون، سازمان مکلف است با همکاری دستگاهی اجرایی نسبت به بازنگری حدود مجاز آلودگی خاک ظرف دو سال از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه اقدام نماید.

محمد مخبر

معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رئیس جمهور، دفتر رئیس مجلس شورای اسلامی، دفتر رئیس قوه قضاییه، دفتر معاون اول رئیس جمهور، دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، دبیرخانه ستاد کل نیروهای مسلح، دیوان محاسبات کل کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور، معاونت‌های قوانین و نظارت مجلس شورای اسلامی، امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، کلیه وزارتخانه‌ها، سازمانها و موسسات دولتی، معاونت‌های رئیس جمهور، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می‌شود.